

Souhrn

Celiakie je relativně časté onemocnění, které je v posledních dekádách spojeno s celosvětovým vzestupem prevalence, a které má potenciálně závažné medicínské, ekonomické, psychologické i sociální důsledky. Současně s tím je všeobecně známý také vysoký podíl nediagnostikovaných případů, který s sebou nese další významná zdravotní rizika do budoucna. Vzhledem k tomu je zavádění nových diagnostických, monitorovacích a terapeutických možností do klinické praxe důležitým předpokladem úspěšného boje s tímto potenciálně závažným onemocněním. Cílem práce bylo u pacientů sledovaných pro celiakii analyzovat plazmatické hladiny aminokyselin citrulinu a ornitinu – jakožto potenciálních ukazatelů tenkostřevního postižení, hodnot paměťových B lymfocytů marginální zóny - jakožto ukazatele tíže hyposplenismu a koncentrace gliadin 33-meru ve stolici - jakožto ukazatele adherence k bezlepkové dietě.

Provedli jsme analýzu pacientů dispenzarizovaných v gastroenterologických poradnách 2. interní gastroenterologické klinicky Fakultní nemocnice a Lékařské fakulty UK v Hradci Králové. V rámci jednotlivých subanalýz jsme vyšetřili následující počet pacientů: pro plazmatický citrulin a ornitin 94 pacientů, pro hyposplenismus 100 pacientů, pro fekální gliadin 33-mer 109 pacientů. Uvedené kohorty pacientů s celiakii jsme porovnali s kontrolní skupinou 35 zdravých dárců krve.

V první subanalýze byly jedním z našich hlavních zjištění statisticky významně nižší plazmatické koncentrace ornitinu u pacientů s nekomplikovanou formou celiakie léčených bezlepkovou dietou ve srovnání se zdravými kontrolami. Ornitin se tak zdá být nadějným a citlivějším ukazatelem aktivity celiakie ve skupině těchto nemocných. V druhé subanalýze jsme vyšetřili a stanovili koncentrace B lymfocytárních subpopulací v periferní krvi u pacientů s mírnou (nekomplikovanou) formou celiakie na bezlepkové dietě a prokázali jsme selektivní deficit paměťových B lymfocytů marginální zóny jako obraz funkčního hyposplenismu v této populaci. Paměťové B lymfocyty marginální zóny tak mohou být nástrojem k hodnocení funkční (imunologické) kapacity sleziny u pacientů s celiakii. V třetí subanalýze jsme se zaměřili na fekální gliadin 33-mer, jako jeden z nových ukazatelů adherence k bezlepkové dietě. Prokázali jsme, že tento marker je poměrně spolehlivým ukazatelem neadherence k bezlepkové dietě a současně, že ho lze využít jako nepřímý ukazatel hodnocení aktivity nemoci ve smyslu udržování zánětlivého stavu v tenkém střevě při trvajícím přísunu lepku.

Naše práce potvrzuje možnosti identifikace nových ukazatelů aktivity celiakie ve smyslu hodnocení tenkostřevní integrity a funkce, imunologického potenciálu sleziny a

sledování adherence k bezlepkové dietě. Výše uvedená zjištění by teoreticky mohla umožnit přesnější selekci pacientů, u kterých (s ohledem na trvající aktivitu nemoci) přetrvává jednak riziko závažných komplikací celiakie a současně rizika potenciálně závažných infekcí.